

Förslag till beslut

Förvaltningen föreslår nämnden

- att besluta att maxtaxan ska ingå i beräkningen till bidragsbelopp till fristående huvudmän.

Bakgrund

Barn- och utbildningsnämnden fattade 23 februari 2023 beslut om att justera bidragsbelopp för 2023 enligt förvaltningens förslag samt att uppdra åt förvaltningen att utreda **möjlighet, lämplighet**, samt **konsekvenser** av att fördela riktade statsbidrag till enskilda huvudmän.

Möjligheter att fördela bidragen

Det finns i dagsläget två typer av bidrag som kan betalas ut till kommunen, generella eller riktade statsbidrag. Skillnaden på de två är att generella statsbidrag betalas ut av staten utan något krav på redovisning eller tydliga krav på exakt vad medlen kan användas till. Riktade statsbidrag däremot är öronmärkta för ett visst ändamål och är kopplade till en specifik förordning som måste följas. De riktade bidragen redovisas efter användandet och om det bedöms att

Barn- och utbildningsnämnden ansöker framför allt om riktade statsbidrag från Skolverket. Under 2023 finns det närmare ett fyrtiotal bidrag som Skolverket administrerar att ansöka om. Förutom för vissa speciella bidrag (som exempelvis bidrag för socioekonomiskt utsatta områden eller privata organisationer), så kan barn- och utbildningsnämnden ansöka om samtliga bidrag som finns tillgängliga i egenskap av att vara en kommunal huvudman då vi har verksamhet inom samtliga verksamhetsområden från förskola till vuxenutbildning.

Av de bidrag som barn- och utbildningsnämnden faktiskt ansöker om är det två bidrag som en fristående huvudman inte kan ansöka om själv, vilka är:

- Maxtaxa.
- Kvalitetshöjande åtgärder i förskolan

Maxtaxa

Statsbidrag för maxtaxan går inte att ansöka om utan betalas ut automatiskt till kommuner som tillämpar maxtaxan. Syftet är att kompensera det intäktsbortfall som uppstår i förskola, på fritidshemmet och i pedagogisk omsorg när det i och med maxtaxan blir ett tak på hur hög avgift kommunen kan ta ut för dessa verksamheter.¹

Bidragsramen kommunen får varje år räknas fram via SCB och görs utifrån ett index som beräknas med hjälp av standardkostnaden för förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet i kostnadsutjämnningen för kommunerna. Standardkostnaden bygger i sin tur på kommunens åldersstruktur för åldersgrupperna 1–5 år och 6–12 år. Utöver det görs ett tillägg eller avdrag för bland annat socioekonomi, gles bebyggelse och lönekostnad.

Under 2023 har barn- och utbildningsnämnden mottagit 3,4 mnkr i bidrag för maxtaxan.

Kvalitetshöjande åtgärder i förskolan

Statsbidraget är ett riktat bidrag som söks via Skolverket och det är enligt förordningen (2021:848) endast kommunala huvudmän som kan ansöka om det, men kommunerna kan använda bidraget för insatser både inom kommunala och fristående förskolor.

Av förordningen framgår att bidraget får användas för kostnader för att

¹ [Statsbidrag för maxtaxa 2023 - Skolverket](#)

1. sträva efter att barngrupperna har en storlek som överensstämmer med Statens skolverks riktmärke för barngruppernas storlek i förskolan,
2. bibehålla eller rekrytera personal i förskolan, och
3. kompetensutveckling för förskollärare och annan personal som arbetar i barngrupper i förskolan.²

Bidraget har ersatt tidigare riktade statsbidrag vilka var ”Mindre barngrupper i förskolan” samt ”Kvalitetssäkrande åtgärder”. Inför 2023 ökades bidragsramen än mer då statsbidraget för ”Bättre språkutveckling i förskolan” utvecklades och motsvarande medel fördes över till bidraget.

Bidragsramens storlek räknas fram via att ett index beräknas för varje kommun som utgår från den kommunalekonomiska utjämningen och socioekonomiskt index.³ Storleken på bidraget kan årligen variera utifrån Skolverkets totala bidragsram och det finns i dagsläget ingen garanti för att bidragsramen är densamma nästkommande år.

Under 2023 har barn- och utbildningsnämnden efter Skolverkets ändring/upphörande av andra bidrag tagit emot 4,5 mnkr för kvalitetshöjande åtgärder.

Vilken vägledning finns att få?

Framför allt är det SKR som lämnar vägledning för kommuner gällande bidragsbeloppet uträkning och utformning. De har på sin hemsida uttalat sig specifikt om hur kommunen bör hantera riktade statsbidrag i bidragsbeloppet⁴:

”De flesta riktade statsbidrag söks av respektive huvudman var för sig. Det innebär att om kommunen har med sådana kostnader i bidragen till enskilda huvudmän får de dubbel ersättning för det som det riktade statsbidraget avser. Så statsbidrag som de enskilda huvudmännen själva kan ansöka om ska inte ingå i kommunens bidrag. Riktade statsbidrag som bara kan sökas av kommunen, till exempel statsbidraget för maxtaxa, ska dock ingå i bidraget.

Av en tidigare dom framgår också att en kommun inte kan villkora vad grundbeloppet som betalas ut ska gå till.⁵ Det innebär exempelvis att om nämnden fattar beslut om att bidraget för kvalitetshöjande åtgärder i förskolan ska ingå i grundbeloppet, så kan nämnden inte begära att medlen ska öronmärkas för det som bidraget är avsett för.

SKR kommenterar en kommuns möjlighet till att villkora bidragsbeloppet via propositionen 2008/09:171 Offentliga bidrag på lika villkor. Där framgår att kommunen inte ska besluta hur mycket varje enskild skola ska avsätta för var och en av de olika beståndsdelarna. Om en enskild huvudman vill lägga större resurser på undervisning och pedagogisk verksamhet men mindre på utrustning och läromedel än vad fördelningen vid beräkningen av bidraget visade, ska huvudmannen vara fri att göra detta.”⁶

Hur gör andra kommuner?

Inför utredningen har en utblick gjorts i andra kommuner gällande de två aktuella bidragen utifrån om de fördelas och i så fall hur.

² Förordning (2021:848) om statsbidrag för kvalitetshöjande åtgärder inom förskolan Svensk författningssamling 2021:2021:848 t. o. m. SFS 2023:87 - Riksdagen

³ Förordning (2021:848) om statsbidrag för kvalitetshöjande åtgärder inom förskolan | Sveriges riksdag (riksdagen.se)

⁴ Frågor och svar fristående skolor, bidrag | SKR

⁵ Intressanta-domar-fristående-skolor-uppdaterad december 2021.pdf (skr.se)

⁶ Offentliga bidrag på lika villkor | lagen.nu

Det kan då konstateras att maxtaxan ligger som en del i bidragsbeloppet för samtliga av de kommuner vi varit i kontakt med eller där vi tagit del av politiska beslut.

För kvalitetshöjande åtgärder i förskolan ser det dock lite annorlunda ut (se bilaga 2). Utredningen visar att det finns ett antal beslutade varianter vilka får antas ha anpassats utifrån respektive kommuns förutsättningar. Någon kommun har räknat med det i bidragsbeloppet, vissa kommuner betalar ut hela eller delar av bidraget separat fördelat per barn i kommunen och någon låter de fristående förskolorna ansöka och redovisa om medlen.

Lämplighet och konsekvenserna att fördela bidragen

Förvaltningen menar att utredningen visar på att det är **möjligt** att lyfta in bidraget för Maxtaxan och kvalitetshöjande åtgärder i förskolan för bidragsbeloppet till de fristående alternativen. Bedömningen är däremot att det endast är **lämpligt** att nämnden fattar beslut om att lyfta in bidrag för Maxtaxan.

Att Maxtaxan bör räknas in bygger enligt förvaltningen på hur bidraget har räknats fram, SKR:s rekommendationer och även hur andra kommuner hanterar det. Samtliga punkter talar för att Maxtaxan bör finnas med i den uträkning som ligger till grund för bidragsbeloppet.

Konsekvenserna av förvaltningens förslag blir att bidragsbeloppet höjs mellan 2500–3000 per barn i förskola och närmare 1 500kr per barn på fritidshemmet inför 2024 (uträknat på belopp för 2023) om Maxtaxan räknas med.

Vi menar däremot att det **inte är lämpligt** att bidraget för kvalitetshöjande åtgärder i förskolan räknas in i bidragsbeloppet. Förvaltningen bygger sin uppfattning på ett antal ställningstaganden:

- Räknas bidraget in i bidragsbeloppet kommer medel betalas ut till barn som går i förskola i andra kommuner och tilldelade medel vars syfte var att gå till barn i kommunen tillfaller därför även andra kommuner.
- Bidraget är villkorat utifrån ett antal kriterier och om bidraget fördelas ut i bidragsbeloppet kan barn- och utbildningsnämnden inte ställa krav på att medlen ska gå till det som bidraget enligt tidigare domar.
- Förvaltningens uppfattning är också då bidraget är framräknat utifrån socioekonomiska variabler så slår det fel om det delas ut som ett allmänt bidrag per barn. Vi menar att de kommunala förskolorna har en verksamhet som bättre matchar intentionen i bidraget och även de bidrag som tidigare fanns och vars ersättning nu betalas ut i ett större bidrag (bättre språkutveckling i förskolan och mindre barngrupper i förskolan). Bidragets förordning talar inte om att varje enhet ska få samma peng fördelat till sig.

Med samma resonemang som ovan menar förvaltningen också att det inte är lämpligt att betala ut bidraget till de fristående alternativen som en klumpsumma per inskrivet barn. Vi bedömer också att varianten att de fristående ansöker om medel och därefter redovisar vad beloppet har använts till är svåradministrerat.

Om nämnden beslutar om att fördela kvalitetshöjande åtgärder per förskolebarn i kommunen skulle det under 2023 innebära en summa om närmare 5000kr per barn utifrån antalet budgeterade barn i förskola under 2023. I augusti 2023 finns det cirka 130 barn i fristående verksamhet i vår kommun, vilket motsvarar cirka 15 % av det totala antalet och de fristående förskolorna skulle därför få närmare 675 000 kronor utbetalt.

Förvaltningens förslag till beslut

Förvaltningen bedömer att nämnden bör följa SKR:s riktlinjer och besluta om att så länge statsbidraget för Maxtaxan betalas ut ska det vara med i beräkningen för bidragsbeloppet till fristående alternativ från och med 2024.

Förvaltningen bedömer också att nämnden inte bör fatta beslut om att fördela statsbidraget för kvalitetshöjande åtgärder till de fristående förskolorna enligt resonemanget ovan.

Förvaltningen menar att vi i stället kan erbjuda exempelvis utbildningar utifrån de insatser som kommunen använder medlen till. På detta sätt kan vi enkelt följa upp att bidraget används på bästa sätt enligt bidragets intention och ändå skapa möjligheter för samverkan och utbildningsinsatser med kommunens alla förskolor.

Barn- och utbildningsförvaltningen
genom Jimmy Lindberg, utvecklingsledare

BILAGA 1 – Utbetalda medel de tre senaste åren för aktuella bidrag

Maxtaxa

2021 3 200 743

2022 3 263 622

2023 3 412 806

Bättre språkutveckling - utgått

2021 423 172

2022 465 800

2023 0

Mindre barngrupper i förskolan - utgått

2021 452 500

Kvalitetssäkrande åtgärder - utgått

2021 753 116

Kvalitetshöjande åtgärder

2021 0

2022 3 258 294

2023 4 501 065

BILAGA 2 – Exempel hur andra kommuner gör med bidraget kvalitetshöjande åtgärder inom förskolan

Gnosjö

Merparten av används för att nå Skolverkets mått för mindre barngrupper och ligger också med i ersättning till de fristående förskolorna i Gnosjö kommun.

Gislaved

Delar ut kvalitetshöjande åtgärder utifrån att det ligger som tjänster i budgeten vilket påverkar bidragsbeloppets storlek.

Jönköping

Kvalitetshöjande åtgärder i förskolan delas ut även till fristående anordnare och delas ut per barn, lika mycket till fristående som till de kommunala. Bättre språkutveckling i förskolan delades inte ut till de fristående alternativen innan det försvann.

Övrig utblick:

Utöver ovan nämnda kommuner har förvaltningen i utredningen tagit del av ett par exempel på politiska beslut som visar på en mängd olika varianter av fördelningar av bidraget:

- Bollebygds kommun har beslutat i sin resursfördelningsmodell att räkna med det i grundbeloppet.
- I Ljungby kommun fördelas en del av bidraget för att bibehålla och/eller rekrytera personal och kompetensutveckling utifrån antal inskrivna barn och folkbokförda i Ljungby kommun.
- Eskilstuna fattar beslut om att fristående huvudmän behöver ”ansöka” till kommunen och därefter redovisa hur medlen används vid årets slut.
- Linköpings kommun har fattat beslut om en fördelning av hela bidraget per inskrivet barn till

samtliga förskolor i kommunen.